

کتابخانه

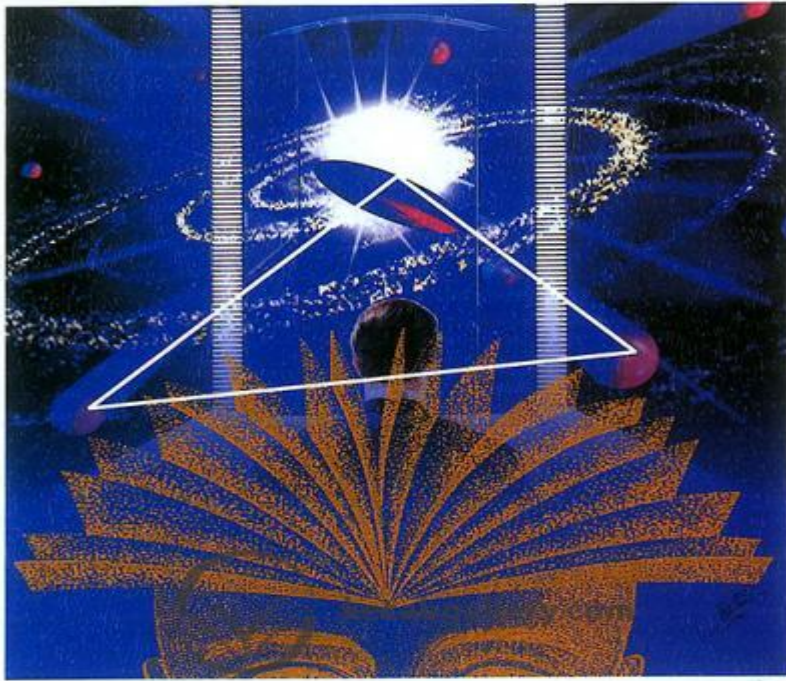
اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِهِمْ
وَعَلَى مَنْ تَرْضَى مِنْ خَلْقِكَ إِنَّكَ جَدِيدُ الْخَلْقِ وَبَدِيحُ الْوَجْدِ
وَأَنْتَ أَعْلَمُ الْغُيُوبِ

[دکتر
عبادی]

اصول و مبانی برنامه ریزی آموزشی

مبانی برنامه ریزی آموزشی

تألیف: دکتر محی فیوضات

دکتر سید حسین عبادی

بهار ۱۳۹۹

[دکتر
عبادی]

اصول برنامه ریزی

هدف کلی

- اینکه دانشجو بتواند نظر خود را در باره ی اصول برنامه ریزی بیان کند

هدف بنیادی

- دانشجو بتواند تقسیم بندی صحیح از اصول برنامه ریزی... داشته باشد
- دانشجو بتواند اصول مقدماتی، اصول عمومی و اصول متمم برنامه ریزی را با تقسیم بندی درست توضیح دهد.

مفهوم برنامه ریزی آرزویی

- فهرستی از توقعات
- فهرستی از خواسته ها
- شبیه خواب و خیال
- تصویری رویایی از آینده که همه نیازها بر آورده می شود
- غیر واقع بینانه
- بدون نتیجه مطلوب جز در روی کاغذ

اصول برنامه ریزی آموزش و پرورش

□ امروزه، برنامه ریزی آموزشی یکی از ضروریات اداره موفق امور سازمانها و مؤسسات، به ویژه سازمانها و مؤسسات آموزشی است. بدیهی است جهت اطمینان از تهیه و تولید و نیز اجرای برنامه‌های آموزشی مناسب، برنامه‌ریزی آموزشی باید دارای اصولی به عنوان راهنمای عمل برنامه ریزی بوده و منجر به موفقیت برنامه های آموزشی گردد. اصول کلی برنامه ریزی آموزشی که با هم ارتباط منطقی داشته و در واقع راهنمای ما در عمل و نیز دستیابی به اهداف می‌باشند، به شرح زیر دسته‌بندی می‌گردند. لازم به توضیح است که برنامه ریزی آموزشی فرمول ویژه‌ای ندارد و از جایی به جایی و از موردی به مورد دیگر، متفاوت است، لیکن، اصول برنامه ریزی آموزشی در همه جا یکسان و صادق است.

□ الف- اصول مقدماتی

□ ب- اصول عمومی

□ ج- اصول متمم

اصول برنامه ریزی آموزش و پرورش (الف) اصول مقدماتی

□ ۱- هماهنگی توسعه کمی با رشد و بهبود کیفی آموزش

منظور از این اصل این است که همزمان و همگام با گسترش و تعمیم آموزش و پرورش باید به اصلاح آن نیز اقدام نمود. اگر توجه صرف برنامه ریزی آموزشی به رشد کمی باشد، در واقع به نوعی عیب و نقص های موجود در آموزش و پرورش را با وسعت بیشتری گسترش می دهد.

□ ۲- همبستگی سطوح مختلف و انواع آموزش و پرورش

منظور از این اصل این است که برنامه ریزی آموزشی تنها محدود به یک دوره خاص مثلاً ابتدایی نگردد، بلکه به تمام دوره های آموزشی اعم از رسمی و غیر رسمی، از کودکستان و پیش دبستانی گرفته تا دانشگاه و نیز آموزش و پرورش بزرگسالان توجه نماید. در حقیقت، این اصل بیان می دارد که برنامه ریزی آموزشی باید به آموزش و پرورش با دیدی وسیع و جامع نگریده و تنها به یک هدف واحد مانند تربیت نیروی بازار کار اختصاص نیابد، بلکه تمام نیازهای تربیتی فراگیران را مد نظر قرار دهد.

□ ۳- انطباق برنامه آموزشی با نیازهای توسعه ملی

این اصل بیان می دارد که برنامه ریزی آموزشی نباید منفک از برنامه ریزی عمرانی و اجتماعی انجام گیرد، بلکه باید با برنامه های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هماهنگ بوده و در چارچوب برنامه ریزی توسعه ملی صورت گیرد.

اصول برنامه ریزی آموزش و پرورش ب: اصول عمومی

□ ۱- اصل جامعیت

یک برنامه ریزی آموزشی جامع باید تمام دوره‌های آموزشی رسمی و غیر رسمی را در بر گرفته و علاوه بر مسائل آموزشی، به امور مدیریت، بودجه و اعتبارات، ساختمان و تاسیسات، تجهیزات و سایر ملازمات امر نیز توجه نماید.

□ ۲- اصل همبستگی با برنامه ریزی توسعه ملی

آموزش و پرورش در ارتباط با آرمانهای ملی، هم هدف است و هم وسیله. هدف است؛ چون خودش ارزش دارد و برای غنای فرهنگی و تعالی ارزشهای انسانی لازم است. وسیله است؛ زیرا برای رسیدن به هدفهای دیگر اجتماعی، اقتصادی و ...، ضروری است. از اینرو، برنامه ریزی آموزشی باید با برنامه ریزی توسعه ملی همبستگی داشته باشد.

□ ۳- اصل مداومت برنامه ریزی آموزش و پرورش

□ آموزش و پرورش فعالیتی است که به زمان نیاز داشته و دیر بازده است. به عبارتی، محصول آموزش و پرورش از زمان ورود به پایه اول ابتدایی تا اتمام تحصیلات دانشگاهی حدود ۲۰ سال طول می کشد. بنابراین نیاز به یک برنامه ریزی مداوم و درازمدت می باشد. در این اصل انعطاف و مداومت باعث تجدید نظر و همگامی برنامه با پیشرفت علم و تکنولوژی و تغییر و تحول نیازها و شرایط می شود.

اصول برنامه ریزی آموزش و پرورش ب: اصول عمومی

□۴- اصل توجه به جنبه های کیفی برنامه ریزی آموزش و پرورش

توسعه کمی و اصلاح کیفی ابعاد دوگانه رشد و اصلاح آموزش و پرورش می باشند. بزرگی و یا کوچکی یک بعد نسبت به دیگری موجب عدم تعادل و عدم تناسب نظام آموزشی می گردد. کیفیت آموزش و پرورش با چگونگی اهداف آموزش و پرورش، برنامه های درسی، روش تدریس، تربیت معلم، کتب و مواد درسی و سایر مسایل مربوط به محتوا و ماهیت آموزش و پرورش سر و کار دارد. از این رو، در برنامه ریزی آموزشی، باید تدابیر و طرح های لازم برای بهبود اصلاح جنبه های کیفی آموزش و پرورش به طور دقیق منظم و موثر منظور شود.

□۵- اصل توجه به مدیریت و سرویس اطلاعات آموزش و پرورش

بدون اطلاعات و آمار صحیح و کامل نمی توان برنامه ریزی درستی انجام داد. در واقع تدوین یک برنامه آموزشی صحیح مستلزم وجود مدیریت علاقمند، وارد و دارای اطلاعات و آمار دقیق است.

اصول برنامه ریزی آموزش و پرورش ب: اصول عمومی

□۴- اصل توجه به جنبه های کیفی برنامه ریزی آموزش و پرورش

توسعه کمی و اصلاح کیفی ابعاد دوگانه رشد و اصلاح آموزش و پرورش می باشند. بزرگی و یا کوچکی یک بعد نسبت به دیگری موجب عدم تعادل و عدم تناسب نظام آموزشی می گردد. کیفیت آموزش و پرورش با چگونگی اهداف آموزش و پرورش، برنامه های درسی، روش تدریس، تربیت معلم، کتب و مواد درسی و سایر مسایل مربوط به محتوا و ماهیت آموزش و پرورش سر و کار دارد. از این رو، در برنامه ریزی آموزشی، باید تدابیر و طرح های لازم برای بهبود اصلاح جنبه های کیفی آموزش و پرورش به طور دقیق منظم و موثر منظور شود.

□۵- اصل توجه به مدیریت و سرویس اطلاعات آموزش و پرورش

بدون اطلاعات و آمار صحیح و کامل نمی توان برنامه ریزی درستی انجام داد. در واقع تدوین یک برنامه آموزشی صحیح مستلزم وجود مدیریت علاقمند، وارد و دارای اطلاعات و آمار دقیق است.

اصول برنامه ریزی آموزش و پرورش ج: اصول متمم

□ ۱- اصل واقع بینی

به زعم مک کینون، واقع بینانه بودن برنامه مستلزم توجه به چند سلسله عوامل است:

✓ عوامل کمی عرضه و تقاضا (تعداد جمعیت واجب التعلیم؛ نیاز به نیروی انسانی؛

منابع مورد نیاز؛ هزینه ها؛ تعداد مدارس و دانشگاهها؛ تعداد کلاسها، معلمان،

مدیران، کارکنان و ...)

✓ عوامل اجتماعی (عواملی چون نگرش اجتماع به آموزش و پرورش؛ ارزشهای

اجتماعی؛ خواستها و انتظارات گروههای مختلف مردم از آموزش و پرورش؛

عوامل موافق و آسان ساز یا مخالف و بازدارندهی تغییر، تحول و اصلاح در آموزش و

پرورش و ...)

✓ عوامل اجرایی (عواملی همچون چگونگی سازمان تشکیلات و نظام آموزش

و پرورش؛ قوانین استخدامی و نظام حقوق؛ شرایط ترفیع؛ نحوه مدیریت؛ سلسله

مراتب اداری؛ چگونگی تصمیم گیری و حدود اختیارات متصدیان امر اجرایی؛

معلمان، حدود اختیاراتن و وظایف و نحوه عمل آنها و ... که برای بالابردن سطح کیفیت

تعلیم بسیار مهم است)

اصول برنامه ریزی آموزش و پرورش ج: اصول متمم

□ ۱- اصل واقع بینی

ادامه نظر مک کینون: عوامل تعیین کننده واقع بینانه بودن برنامه

- ✓ عوامل سیاسی (در برنامه ریزی چه افرادی، در چه مواردی و تاچه حدی، در تصمیم گیری مشارکت داده می شوند؟ این جنبه مسائلی از قبیل هماهنگی و همکاری دستگاهها؛ مداومت و پیگیری برنامه ها و تصمیمات را نیز شامل می شود.)
- ✓ عوامل مالی (چگونگی بودجه ریزی در آموزش و پرورش؛ کنترل و نظارت مالی؛ نحوه تعیین اولویت ها و ملاکهای بودجه بندی و ...)
- ✓ عوامل اطلاعاتی (نقص اطلاعات منجر به نقص در برنامه ریزی می گردد. در واقع عدم آگاهی و اطلاع از عوامل منجر به فرار مغزها، ترک تحصیل، بی علاقه‌گی و بی میلی تحصیلی دانش آموزان؛ روشهای آموزشی مناسب و غیر مناسب و ... باعث می شود که برنامه ریزی واقع بینانه نباشد)

اصول برنامه ریزی آموزش و پرورش ج: اصول متمم

□۲- اصل همکاری و مشارکت

- این اصل مربوط به اجرا و عمل برنامه ریزی است. مراحل برنامه ریزی شامل
- تعیین اهداف؛
 - تعیین منابع و امکانات و نیز موانع و محدودیتها؛
 - انتخاب اولویتها اهداف مشخص و راهبردها؛
 - تدوین برنامه؛
 - اجرا
 - ارزشیابی برنامه
- نیاز به همکاری مشارکت متخصصان و مسئولین برنامه ریزی، معلمان، مدیران، دانش آموزان و سایر گروه هاست.

اصول برنامه ریزی آموزش و پرورش ج: اصول متمم

□۳- اصل استمرار و ارزیابی

با توجه به

- ❖ پیشرفت‌های روزافزون علمی
- ❖ پیشرفت‌های روزافزون تکنولوژیکی
- ❖ تغییرات شرایط اجتماعی و ...،

یک برنامه آموزشی باید به طور مداوم ارزیابی و تجدید نظر گردیده و با پیشرفت زمان همگام شود.

در حقیقت برنامه ای که با ارزیابی و بررسی مستمر همراه نباشد، برنامه ریزی نیست، بلکه نوعی اظهار نظر ذهنی است.

اصول برنامه ریزی آموزش و پرورش ج: اصول متمم

□ ۴- اصل تغییر و تحول

□ برنامه ریزی باید در روند موجود تغییر و تحول ایجاد نموده، آن را در مسیر جدیدی قرار داده و کمبودهای کمی و معایب کیفی را مرتفع نماید. در درون این اصل، اصل دیگری به نام اصل اشتقاق وجود دارد که به معنی توجه کردن به شقوق و راه حل های مختلف در تمام مراحل برنامه ریزی آموزشی است.

□ ۵- اصل ضمانت اجرایی

در تهیه و تنظیم برنامه های آموزشی باید شرایط اجرای آنها از قبیل محیط اجتماعی و سیاسی، مدیریت، سازمان و تشکیلات، نظام و مقررات اداری آموزش و پرورش، منابع فنی و انسانی و راهبردهای نوآوری و ... نیز در نظر گرفته شود. هماهنگی و تجانس برنامه آموزشی با موارد مذکور به ضمانت اجرایی آن برنامه کمک می کند. به عنوان مثال، انتخاب راهبرد نوآوری مناسب منجر به پیوند خوردن نوآوری مورد نظر به سیستم موجود می شود. **اصل ضمانت اجرایی رابطه مستقیمی با اصل واقع بینی دارد**، لیکن به علت دامنه عمل گسترده تر آن تحت عنوان اصلی مجزا در نظر گرفته شده است و گر نه اصل ضمانت اجرایی در حقیقت بخشی از اصل واقع بینی است.

آینده در تخریب آینده اندیشان است

**بنا بر این برای جلسه آینده:
اصل جامعیت در برنامه ریزی آموزش و پرورش ایران را
چگونه ارزیابی می کنید؟
پیشنهادات کاربردی شما برای بهبود برنامه ریزی آموزش
و پرورش ایران چیست؟**

